

**СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
ФАКУЛТЕТ ПО КЛАСИЧЕСКИ И НОВИ ФИЛОЛОГИИ
КАТЕДРА „АНГЛИЦИСТИКА И АМЕРИКАНИСТИКА“**

Биляна Стефанова Овчарова

**ПРЕДПОСТАВЯНЕ НА ИЗРЕЧЕНСКИ ЧАСТИ
В АНГЛИЙСКИЯ И БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

в научна област: 2. Хуманитарни науки
професионално направление: 2.1. Филология:
Германски езици – Синтаксис на съвременния английски език

**Научен ръководител:
доц. д-р Цветомира Георгиева Венкова**

София, 2016 г.

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита на разширен катедрен съвет към катедра „Англицистика и американистика“ при Факултета по класически и нови филологии на СУ „Св. Климент Охридски“ на 24.11.2015 г.

Дисертационният труд е написан на английски език със заглавие „PREPOSING OF CLAUSE CONSTITUENTS IN ENGLISH AND BULGARIAN“ и е в обем от 265 стандартни страници. Разработката включва пет глави, библиография и приложения.

Списъкът с авторските публикации по темата включва 8 заглавия на английски език.

Защитата на дисертацията ще се състои на 08.04.2016 г. от 13 часа в Заседателна зала 2 в СУ „Св. Климент Охридски“.

Автор: Биляна Стефанова Овчарова

Заглавие: ПРЕДПОСТАВЯНЕ НА ИЗРЕЧЕНСКИ ЧАСТИ В АНГЛИЙСКИЯ И БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

София, 2016

Съдържание

1. Увод	2
2. Преглед на глава втора „Теоретични основи на изследването“	8
3. Преглед на резултатите от проучването на предпоставянето в английския и българския език	14
4. Заключение и справка за приносите	37
Библиография, цитирана в автореферата	40
Статии по темата на дисертацията	42
Приложение 1: Списък на структурните модели, подтипове и индекси, използвани в типологията на изреченията с предпоставяне	43

1. Увод

„Предпоставянето“ като синтактична конструкция означава, че изреченски части, които при основния каноничен словоред са в позиция след сказуемото, като например прякото допълнение, се появяват в начална позиция в изречението, предхождайки изреченското ядро, състоящо се от подлога и предиката. Предпоставянето е маркиран словоред, който се различава от основния немаркиран словоред „подлог-сказуемо-допълнение“.

В литературата английският словоред се определя като фиксиран (Байбър и др. 1999: 898), а българският словоред се счита за частично свободен (Бояджиев, Куцаров и Пенчев 1998: 634). В същото време българският език като аналитичен, а не синтетичен, има „по-устойчив словоред главно по отношение на основните части на изречението“ (Георгиева 1974: 10). Първата позиция по правило е позицията на подлога. Ако дадена фраза, неизпълняваща функцията на подлога, е поставена в начална позиция, това означава неканонична подредба или маркиран словоред, изразен чрез изречение с предпоставяне.

Обект на изследване на дисертационния труд е предпоставянето като маркираната словоредна конструкция, при която глаголен комплемент, различен от подлога, е поставен в начална позиция. Детайлно са описани конституентите, които могат да бъдат изнесени в такава начална позиция в двата езика. Наред с фразите или подчинените изречения, изпълняващи функцията на комплементи, в първа позиция могат да бъдат поставяни също фразови зависими или опорни елементи, или фрази, реализиращи синтактични комплементи в подчинени изречения. Поради характеристиките на българския език като език с неексплицитно изразен подлог в личните изречения и език, при който има безлични изречения, обектът на изследването е съобразен с тези особености и обхваща и изречения, при които на първа позиция има комплемент, различен от подлога, независимо от това дали изречението има експлицитен подлог или е безлично.

В проучването е залегнал стремежът да се установи до каква степен английският словоред е фиксиран, а българският словоред е свободен по отношение на предпоставянето на изреченски елементи, като са очертани следните основни **цели на проучването**:

(1) Установяване на многообразието от изреченски структури, които се използват в за предпоставянето на компленти, като се анализират словоредни модели с разкъсани фрази (*discontinuous phrases*);

(2) Описание на съответствието/несъответствие по отношение на информационната структура на изреченията с предпоставяне в двата езика, като се очертаят дискурсивните ефекти от използването на предпоставянето във всеки от езиците;

(3) Оценяване на честотата и типологичната вариативност на предпоставяне в двата езика на базата на статистически данни от контролни корпуси на английски и български език, съставени за целите на проучването.

За постигане на целите на изследването са дефинирани **следните задачи**:

- да се проучат теоретичните основи за разбирането на предпоставянето в английския и българския език;
- да се наберат автентични примери на изречения с предпоставяне в двата езика от писмени и устни корпуси;
- на базата на автентичните примери да се представи типология на структурните модели на изреченията с предпоставяне;
- да се анализират събраните автентични примери съгласно възприетата теоретична рамка и да се предложат адекватни решения за неканоничната подредба на изреченските части, която характеризира изреченията с предпоставен конституент, като описанието не включва операции с премествания;
- да се изследват характеристиките на предпоставянето на изреченско и надизреченско ниво и по-специално съчетанието му с информационната конструкция на инверсията;
- да се анализира информационната структура на изреченията с предпоставяне в двата езика, (i) за да се очертаят условията, свързани с информационното пакетирание, които ограничават или позволяват проявата на предпоставянето в двата езика; (ii) за да се изследва дали в английския език предпоставянето е винаги строго контекстуално обусловено явление; и (iii) за да се изясни структурирането на *дадената* и *новата* информация в българските изречения с

предпоставени компленти, както и да се установят преводните им английски еквиваленти;

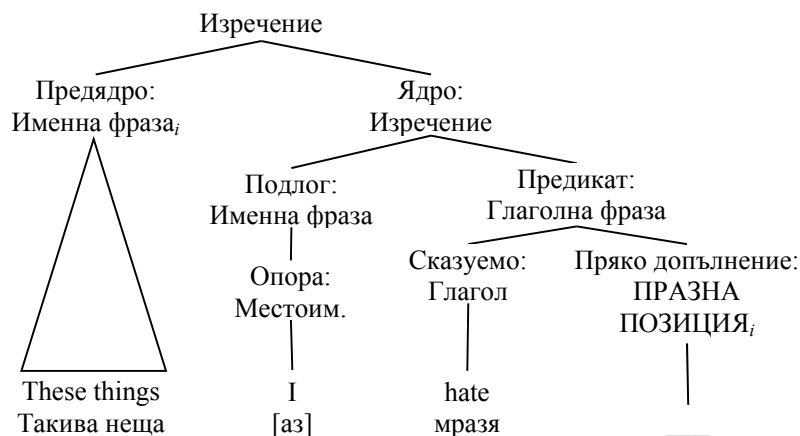
- да се представят статистически данни за предпоставянето на базата на съставените контролни корпуси с писмени литературни текстове на английски и български език, за да се сравни честотата на предпоставянето в двата езика;
- да се извърши анализ на изреченията с предпоставяне в двата езика по ясен начин, така че резултатите и изводите да бъдат, в по-късен етап, приложени при преподаването и усвояването на английски и български език, и при обучението по превод на тези езици.

Методологията на изследването е на базата на теоретичен модел и корпусно проучване. **Теоретичният модел** е на основата на:

- дескриптивната граматика на конституентната структура, синтактичните категории и граматичните функции според принципите, изложени в „Кеймбриджката граматика на английския език“ от Хъдълстън и Пулъм (2002);
- разбирането за тематичната организация и информационната структура според Системно-функционалната граматика (Халидей (1994) и Халидей и Матийсен (2004)) и принципите за информационното пакетирание, очертани от Г. Уорд, Б. Бърнър и Р. Хъдълстън в Хъдълстън и Пулъм (2002).

Съгласно възприетата методология (Хъдълстън и Пулъм (2002) и Пулъм и Роджърс (2008)) следвам разграничаването на три полета в изречението: ядро (nucleus), предядро (prenucleus) и следядро (postnucleus). **Ядрото** (nucleus) на изречението представлява позната структура, състояща се от подлог и предикат. **Предядрото** (prenucleus) е представено на дървовидната диаграма по-долу:

- [6]¹ *My greatest enemies are women and the sea. These things I hate.* [БНК]
 ‘Най-големите ми врагове са жените и морето. Такива неща [аз]² мразя.’

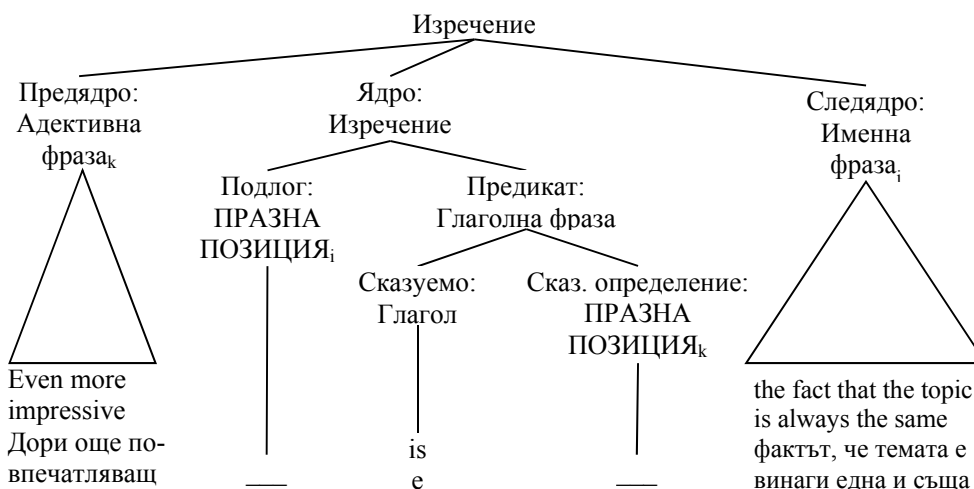
На дървовидната структура е показан синтактичен елемент, който не е на обичайната си позиция след сказуемото, а е поставен пред подлога. Следователно този елемент е в позиция преди ядрото и представлява предядрото. В синтактичното ядро предпоставеният елемент се реализира от ПРАЗНА ПОЗИЦИЯ (GAP), която има индекс, идентичен на индекса на елемента в предядрото. Структурно ограничение за изреченията с предпоставяне е те да имат антецедент (корелативен елемент) на празната си позиция, разположен в предядрото, което означава да имат конституент в неаргументна позиция.

Следядрото (postnucleus) се заема от следпоставените елементи. В примера подолу подлогът, подчертан с две линии, е следпоставен, а сказуемното определение, подчертано с една линия, е предпоставено. Следователно дървовидната структура съдържа предядро и следядро:

- [8] *For a space probe that's at least two decades beyond its sell-by date, Voyager 1 has a pretty impressive record of keeping itself in the news. Even more impressive is the fact that the topic is always the same.* [БНК]
 ‘За космическа сонда, която поне с две десетилетия е прехвърлила срока си на годност, Вояджър 1 се справя доста впечатляващо с това да присъства в новините. Дори още по-впечатляващ е фактът, че темата е винаги една и съща.’

¹ В автореферата номерацията на примерите и дървовидните структури съответства на номерацията в дисертационния труд и по тази причина не е последователна.

² Скобите посочват, че при превода на български език подлогът е най-вероятно да бъде експлицитно неизразен.

В предядрото се намира предпоставената фраза на прилагателното име (адективната фраза), която реализира сказуемното определение, а в следядрото - именната фраза, реализираща следпоставения подлог. Тези фрази имат еднакви индекси с празните позиции, които реализират синтактичните функции на каноничните им места в изречението.

Според **тематичната организация и информационна структура на изречението по Халидей**, представена в Халидей (1994) и Халидей и Матийсен (2004), следвам разграничаването в едно изречение на тема и рема от една страна и функциите дадена (Given) и нова (New)³ информация от друга. За анализа на информационната структура на изреченията с предпоставяне в това изследване приемам разбирането, че тематичният статус на даден конституент се определя от позицията му в изречението: при изреченията с предпоставен комплемент този начален синтактичен елемент представлява темата, която по тип е маркирана тема-топик (marked topical theme). Терминът „тема-топик“ разграничава идеационната (съдържателната) тема от другите типове тема: текстуалната тема (textual theme) и междуличностната тема (interpersonal theme).

Информационната изреченска структура представя „организацията на дискурса в информационни единици като всяка единица изпълнява функцията „дадена“ или „нова“ информация“ (Халидей 1994: 292)⁴.

³ Главните букви се използват, за да посочат функции при Халидей (1994: 292).

⁴ Цитатите в автореферата, които са от небългарски автори, са в мой превод.

Предполагането влияе върху информационна система на изречението по два начина: (1) началният конституент, който не е подлог, може да представлява дадена информация и да е поставен на първа позиция, за да се постигне немаркирана информационна структура, т.е. информационният поток протича от дадената към новата информация или (2) този конституент може да носи новата информация и началната позиция да е фокусна позиция, като в този случай информационната структура е маркирана.

При разработката на дисертационния труд е приложен **корпусният подход** към лингвистичните изследвания. Това дава възможност да се анализират автентични примери с предполагаемост от английския и българския език и да се представи обобщена статистическа информация за честотата на изреченията с тази структура в двата езика на базата на контролни корпуси. Изследването е проведено на базата на:

- (i) автентични примери с предполагаемост, взети от съставените за целите на проучването два контролни корпуса от литературни текстове: един на английски и един на български език. Всеки от тези корпуси съдържа 15 извадки от по 2000 думи или общо 30000 думи. Списъкът на литературни източници, използвани в съставените корпуси, е предоставен в Приложение 2 на дисертационния труд.
- (ii) автентични примери, събрани от корпуси със свободен достъп. Те включват: Британския национален корпус (БНК) и два корпуса с устни текстове, от които са анализирани извадки от по 10000 думи - Свободният американски национален корпус (Open American National Corpus) и корпусът на Николова-Венкова (Венкова 2014). Автентични примери с предполагаемост са събрани също от: интернет, вестници, списания и други литературни източници.

Предложената дисертация се състои от 249 страници научен текст, 8 страници библиография и 8 страници приложения. Структурата на дисертацията включва 5 глави, като първата е уводна, а последната – заключителна.

2. Преглед на глава втора „Теоретични основи на изследването“

Тази глава се състои от 3 раздела:

- 2.1. Характеристика на синтактичната конструкция „предпоствяне“;
- 2.2. Контекстови условия за предпоствянето;
- 2.3. Очертаване на границите на предпоствянето.

В началото на главата са разяснени терминологични различия по отношение на наименованието на конструкцията, която е обект на изследването. За нея се използват наименованията: предпоствяне (preposing) (Хъдълстън и Пулъм (2002: 1372) и фронтиране (fronting) (Куърк и др. (1985: 1377) и Байбър и др. (1999: 900)), които насочват към структурната характеристика на конструкцията да има следглаголен комплемент в начална позиция, както и термините: топикализация, тематизация и фокализация, които са свързани със статуса на началния елемент в информационната структура на изречението.

В раздел 2.1. се очертават характеристиките на изреченията с предпоставен елемент като зависимости с дистантен конституент и като информационни конструкции в граматиката на английския и българския език, т.е. изреченската структура се разглежда от една страна като независима от контекста и от друга – като зависима от него (Грозданова 2015: 177).

Зависимостите с дистантен конституент (long-distance dependency) се дефинират като такива от Саг и др. (2003: 427). Газдар (1981) и Полард и Саг (1994: 157) използват термина „неограничени зависимости“ (unbounded dependency constructions), като последните правят разграничение между „силни“ и „слаби“ зависимости. Силните неограничени зависимости са структури, при които antecedentът е в неаргументна позиция, а при слабите той е в аргументна позиция. Други термини за изреченията с предпоставен елемент са „зависимости с празна позиция и запълващ елемент“ (filler-gap dependencies) или „конструкции с лява екстракция“ (constructions with leftward extraction). Приложен е пример за трактовката на тези зависимости в Опорно-фразовата граматика, при която се използва т.нар. стойност „наклонена черта“ (SLASH value) (Боума и др. 2000: 2).

За формализирането на предпоставените клитики в българския език е възприета методологията по Августинова (1997), където клитиките формират глаголен комплекс (група). При представянето на клитиките в дървовидните диаграми е приложен този модел, като клитиките са аргументи, които са част от глаголният комплекс и се реализират

от особен тип именна фраза, наречена „клитична именна фраза“. При Осенова и Симов (2007: 33-4) клитиките също участват в глаголен комплекс.

Информационният компонент на изреченията с предпоставен елемент се разглежда последователно за българския и английския език. За българския език са взети под внимание анализите на словоредата в „Граматиката на съвременния български книжовен език“, т. 2 „Синтаксис“ (1994) (съкратено ГСБКЕ, 1983), Бояджиев, Куцаров и Пенчев (1998), Георгиева (1974, 1987), Попов (1998), Пашов (2013) и Брезински (1995). Словоредът в българския език се определя като прав или обратен от структурна гледна точка и в зависимост от разположението на подлог-сказуемо. Също така словоредът е обективен или субективен според информационна структура на изказването и подредбата на старата и новата информация.

Видовете словоред са подробно описани в ГСБКЕ (1983: 266-87) и те включват: граматичен (или логико-граматичен) словоред, актуален (или смислов) словоред, контекстов (или ситуативен) словоред и емфатичен (или емоционален, или субективен) словоред.

Според Георгиева (1974: 6) в българския език има „поне най-малко три почти равномерно разпространени словоредни структурни типа: (1) подлог–сказуемо–допълнение–обстоятелство, (2) сказуемо–подлог (различно разположение на обстоятелствата) и (3) обстоятелство–сказуемо–подлог/подлог–сказуемо“.

За английския език Хъдълстън и Пулъм (2002: 1366) разграничават 9 на брой неканонични информационни конструкции: (1) предпоставяне, (2) следпоставяне, (3) инверсия, (4) екзистенциални изречения, (5) изречения с екстрапозиция, (6) лява дислокация, (7) дясна дислокация, (8) разцепени изречения⁵ (cleft sentences) и (9) изречения в страдателен залог. От синтактична гледна точка тези конструкции се различават от основните канонични структури в езика, но те предават същото значение по съдържание и истинност като каноничните изречения: различното при тях е начинът, по който информацията е поднесена (Хъдълстън и Пулъм 2002: 1365). По отношение на тази разлика Валдуви (1990: 2) отбелязва, че тя се състои не в това, което се казва за света, а в начина, по който се изразява това, което се казва за света. Функцията на неканоничните конструкции е „да предадат информацията по начин, избран от говорещия, който да

⁵ Терминът е взимстван от Стаменов (2000: 91).

позволи да се подтиснат елементите, които са информативно предсказуеми и да се изтъкнат тези, които са информативно съдържателни“ (Куърк и др. 1985: 89).

Информационният поток в изречението се разгъва от познатото, даденото, което при Халидей (1994) е **темата**, а при други е **топикът** (topic), и преминава към новото т.е. към ремата, коментара или фокуса (focus). При Чомски (1971) това разграничение се изразява с термините „пресупозиция“ и „фокус“, като фокусът в изречението променя значението му.

Проблемът, че топикът не е задължително да изразява стара информация, както е отбелязано при Халидей (1994: 38), насочва дефинирането му с концепцията „относно“ (the notion of aboutness). Ламбрехт (1994: 127) твърди, че „даден референт може да се приеме за топик на дадената пропозиция, ако в конкретния дискурс пропозицията се конструира относно този референт, т.е. изразява се информация, която е значима и увеличава знанията на адресата за този референт“⁶. Ламбрехт (1994: 149-50) развива идеята, че пропозициите може да имат повече от един топик. За конструкциите с предпоставяне, за които той използва термина „топикализация“, авторът изразява мнението, че те съдържат първичен и вторичен топик.

Твърдението за два топка звучи много логично, но не може да се отхвърлят статистическите данни на Бърнър и Уорд (1998: 39), според които почти 25% от предпоставените конституенти, които те установяват в корпуса си с автентични примери, не представляват топик в съответните изречения, ако топикът се дефинира като това, за което се отнася изречението.

Важното тук е, че Ламбрехт (1994) отбелязва „специалната зона“, която формира началният конституент в изреченията с предпоставяне. Както ще бъде отбелязано по-долу при разглеждането на фокуса, Хъдълстън и Пулъм (2002) дефинират началната позиция като позиция на конституент във фокус. Авторите използват термина „предпоставяне“, а не „топикализация“, тъй като „не приемат внушението [на термина „топикализация“], че характерната функция на конструкцията е да придаде статус на топик на началния елемент, както подсказва наименованието ѝ“ (пак там 2002: 1374).

⁶ “A referent is interpreted as the topic of a proposition if IN A GIVEN DISCOURSE the proposition is construed as being ABOUT this referent, i.e. as expressing information which is RELEVANT TO and which increases the addressee’s KNOWLEDGE OF this referent.” (Lambrecht 1994: 127) (Главните букви са използвани в оригинала.)

При дефинирането на **фокуса** в изречението, Хъдълстън и Пулъм (2002: 1370) отбелязват, че фокусът може да се определи като този конституент, върху който пада най-силното ударение. Тази дефиниция е идентична с дефиницията на Халидей (1994) и Халидей и Матийсен (2004), според която най-яркият тоничен елемент е носител на информационния фокус. Ламбрехт (1994) с много детайли представя разбирането за фокус. Подобно на топика, фокусът е прагматично отношение между „елемент на пропозицията и пропозицията като цяло“ (пак там 1994: 210). Маркирането на фокуса, най-често чрез ударението, няма за цел да представи даден изреченски конституент като нов, а да посочи наличието на отношение, изразяващо фокус. Удареният конституент сам по себе си не предава нова информация: ново е създаденото отношение между денотата на този конституент и абстрактната пропозиция (пак там 1994: 212). По отношение на изреченията с предпоставяне (топикализация) в английския език Ламбрехт твърди (1994: 147), че те могат да реализират конструкции с предикативен фокус, когато предпоставеният елемент и подлогът представляват съответно първичен и вторичен топик, или да представляват структури с аргументен фокус върху началния конституент. Според автора тези възможности отразяват факта, който често се пренебрегва, че топиализираната фраза „може да бъде в отношение на топик или фокус спрямо изразената пропозиция“ (пак там 1994: 31).

Как се проявява фокусът в изреченията с предпоставяне, е важен елемент от структурата на тези изречения и лежи в основата на класификацията на конструкциите с предпоставяне. Според Хъдълстън и Пулъм (2002: 1374) има два подтипа предпоставяне:

- (i) фокусно предпоставяне, при което началният конституент представлява интонационно най-яркият елемент;
- (ii) нефокусно предпоставяне, при което в изречението има две позиции на фокус: началната и крайната позиция. По-силен е фокусът в края на изречението.

Рици (1997) отбелязва, че тези два подтипа предпоставяне се различават графично в английския език: при нефокусното предпоставяне началният елемент е отделен със запетая, докато при фокусното предпоставяне не се поставя запетая.

В раздел 2.2. на втора глава са очертани контекстовите условия, необходими за възможното проявление на предпоставянето. Според Бърнър и Уорд (2009: 1167) отличителна характеристика на неканоничните конструкции като цяло е, че изискват специфичен контекст, за да бъдат уместни (felicitous), докато каноничните структури са

подходящи в разнообразен контекст. По отношение на предпоставянето Хъдълстън и Пулъм (2002: 1372-3) дефинират две условия, които могат да *позволят* използването на предпоставяне. Основното и при двете е изискването за наличието на определен тип отношение на предпоставения комплемент с предшестващ конституент. Условията се отнасят до следното:

- Условие 1 – статус на познатост на предпоставения конституент (familiarity status of preposed constituents)
- Условие 2 – дискурсивно позната отворена пропозиция (discourse-old open proposition)

Според първото условие предпоставеният елемент трябва да бъде дискурсивно познат. Бърнър и Уорд (2009: 1170) дефинират дискурсивно познатата информация като информация, която експлицитно се подсказва или подразбира от предхождащия дискурс. Според Тишева (2013: 13) „предпоставеният елемент се отнася до нещо, което вече експлицитно или имплицитно присъства в дискурса (подобно на анафора)“. Тя също добавя, че „преместеният елемент е значим, открояващ се, „ярък“ за дадения дискурс“ (пак там 2013: 31).

В английския език експлицитната връзка на предпоставения конституент с другия езиков елемент, използван по-рано в контекста, включва следните отношения: (1) отношение между множество/подмножество; (2) отношение между цялото/част от него; (3) отношение между тип/подтип; (4) отношение по-голям от/по-малък от и (5) отношение на еднаквост (според Бърнър и Уорд, 1998: 45). В английския език подобна разпознаваема текстова достъпност на предпоставения конституент, формирана на базата на тези отношения, е съществена за осъществяването на предпоставяне. Цел на дисертационното проучване беше да покаже степента, до която предпоставянето в българския език също се съобразява с условието за статуса на познатост на началния конституент и дали в английския език предпоставените елементи винаги формират подобна експлицитна връзка с предходния контекст.

Според второто условие в английския език е възможно цялото изречение с или без предпоставения глаголен комплемент да е свързано с предшестващия контекст „посредством отворена пропозиция, която представлява дискурсивно позната информация“ (Хъдълстън и Пулъм 2002: 1373). Съгласно дефиницията за отворена пропозиция на Бърнър и Уорд (2009: 1171), последната съдържа един или повече

неконкретизирани елементи и фокусът в изречението ги конкретизира като променливите, които запълват липсващия аргумент в отворената пропозиция.

В раздел 2.3. на втора глава е представен проблемът, отнасящ се до размитите граници между предпоставянето и другите неканонични конструкции, при които се наблюдава пренареждане на синтактичните конституенти, които са инверсията и следпоставянето (Хъдълстън и Пулъм (2002: 1367). В настоящото прочуване като маркирана тема-топик се приема предпоставен конституент, който реализира глаголен комплемент. В изследването е отделено специално внимание на подредбата на елементите на синтактичното ядро, които се разполагат след този начален комплемент. С други думи изследването разглежда случаите на инверсия: инверсията на подлога и сказуемото, и инверсията подлог-спомагателен глагол, както и поставянето на подлога в края на изречението след всички останали комплементи, което представлява случай на следпоставяне (postposing).

В дисертационния труд се предлага типология на предпоставянето на базата на структурата на изреченията с предпоставен комплемент. Типологията включва модели, подразделени на подтипове, които могат да имат уточняващи ги индекси. В изследването се използва единна номерация за типологията и всяка дървовидна структура има код, показващ съответната комбинация от модели, подтипове и индекси. Поради използваната единна типологична номерация, при описанието на приемливите структурни подредби на дадена предпоставена синтактична функция може да няма цифрова последователност на анализиранияте модели и подтипове. Пълнен списък и описание на моделите, подтиповете и индексите, на които е изградена типологията на изреченията с предпоставяне, е представен в Приложение 1 към автореферата (това приложение е идентично с Приложение 1 към дисертационния труд).

3. Преглед на резултатите от проучването на предпоставянето в английския и българския език

Съпоставителното проучване на предпоставянето обхваща две глави: трета глава, наречена „Предпоставяне на допълнението и подобните на допълнение комплементи“ и четвърта глава „Предпоставяне на предикативните и локативните комплементи“.

В десертационния труд са анализирани всички типове глаголни комплементи, които включват:

- пряко допълнение;
- непряко допълнение;
- предложен нелокативен комплемент⁷;
- вътрешно-глаголен комплемент, реализиран от подчинено изречение⁸;
- предикативен комплемент, отнасящ се към подлога⁹;
- предикативен комплемент, отнасящ се към допълнението¹⁰;
- локативен комплемент.

В изследването са разгледани и предпоставените опорни или зависими фразови конституенти, които влизат в състава на фразата или подчиненото изречение, които реализират изброените по-горе синтактични функции.

На базата на проучените автентични примери, съдържащи предпоставяне, за двата езика е съставена **обща типология на изреченията с предпоставяне**, която включва **пет основни модела**:

- Модел 1 - при който предпоставеният конституент се следва от прав словоред на подлога и сказуемото;
- Модел 2 - при който предпоставеният конституент се следва от инверсия на подлога;
- Модел 3 - при който предпоставеният конституент е в резултат на екстракция от подчинено изречение;

⁷ Според някои автори в английския език този комплемент се нарича предложно допълнение.

⁸ В българския език подобни изречения се наричат „подчинени допълнителни изречения“ (ГСБКЕ 1983: 328).

⁹ В българския език това са случаите със „съставно именно сказуемо“ (ГСБКЕ 1983: 134).

¹⁰ В българския език за подобни комплементи е възприет терминът „предикативно/сказуемно определение при допълнението“ или „второ сказуемно определение“ (ГСБКЕ 1983: 139).

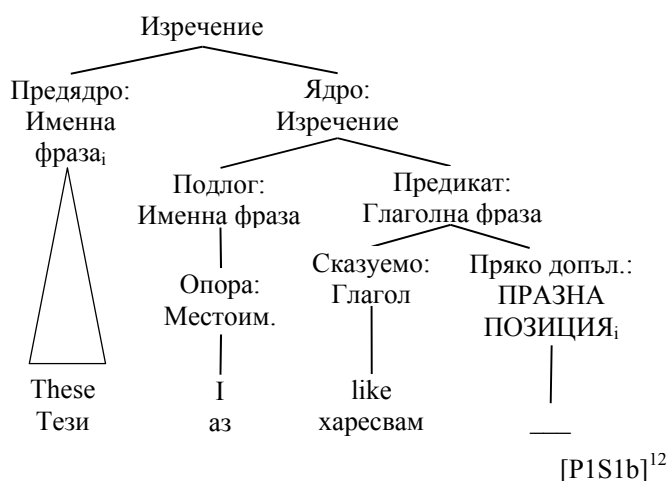
Модел 4 - при който предпоставеният конституент е в резултат на екстракция от фразата, реализираща синтактичната функция, и следователно предпоставените фрази са разкъсани (discontinuous);

Модел 5 - при който няколко конституента са предпоставени.

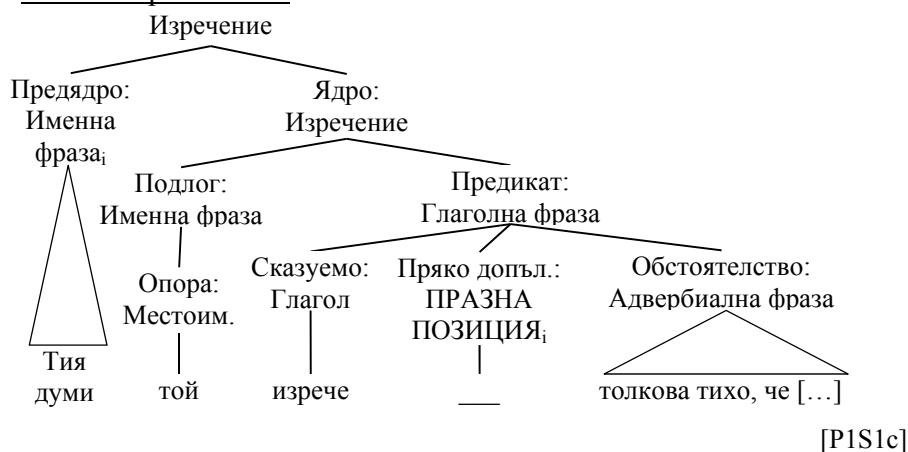
Всички тези модели са онагледени с дървовидни структури за съответните им подтипове. **Общата типология включва 11 подтипа**, представени по-долу:

3.[2]¹¹ **Модел 1, Подтип 1:** Предпоставяне на комплемент, последван от немаркиран словоред подлог-сказуемо в английския и българския език: *These I like* / 'Тези [аз] ги харесвам' / и *Тя думи той изрече толкова тихо, че трябваше да се прочетат по устните му*

а. в английския език

б. в българския език

¹¹ Номерацията 3.[2] показва, че това е пример [2] от трета глава на дисертационния труд.

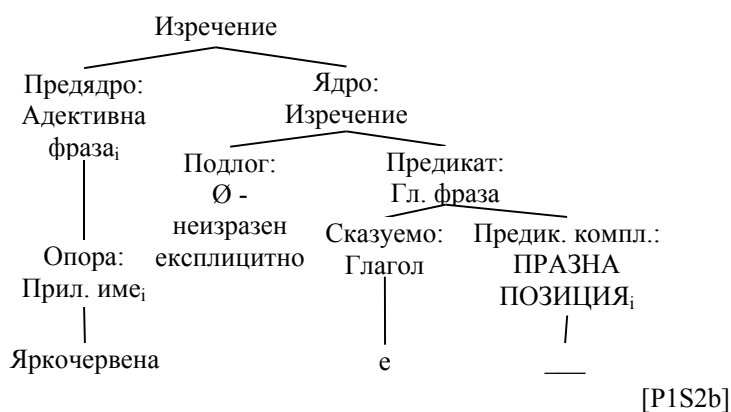
¹² За разчитане на кода на всяка дървовидна структура виж списъка на моделите, подтиповете и индексите в общата типология на изреченията с предпоставяне в Приложение 1 от автореферата (или Приложение 1 от дисертационния труд).

Модел 1, Подтип 1 е основният структурен модел на предпоставянето в английския език, при който подлогът е винаги експлицитно изразен.

В българския език подлогът може да не бъде експлицитно изразен или изречението да бъде безлично, което е отразено от подтипове 2 и 3 по-долу. Когато в личните изречения с предпоставен комплемент подлогът е изразен, той по-често е в инверсия спрямо сказуемото (Модел 2). Случаите, при които подлогът не е в инверсия, а е в прав словоред спрямо сказуемото, включват:

- изречения с преходни глаголи, при които има предпоставен конституент, като изречението има оценъчната функция на възклицателно изречение:
- 3.[4] б. i. *Нектар като този и боговете на Олимп не са близвали!* [бълг_12]¹³
- при предпоставяне на нелокативни предложни комплементи в изречения, в които подлогът е изразен, но не представлява фокусът в изречението:
- 3.[80] б. i. *За Тито светът не знаеше нищо.* [интернет]
- при предпоставяне на вътрешно-глаголни комплементи, реализирани от подчинено изречение:
- 3.[88] б. iii. *Как беше дошло тук чак от София, преминало огромно разстояние това малко кученце с къси крачета, никой не може да обясни.* [допъл. пример]

4.[7] **Модел 1, Подтип 2:** Предпоставяне на комплемент в българския език в лично изречение, в което подлогът е неексплицитно изразен: *Ярочервена е*

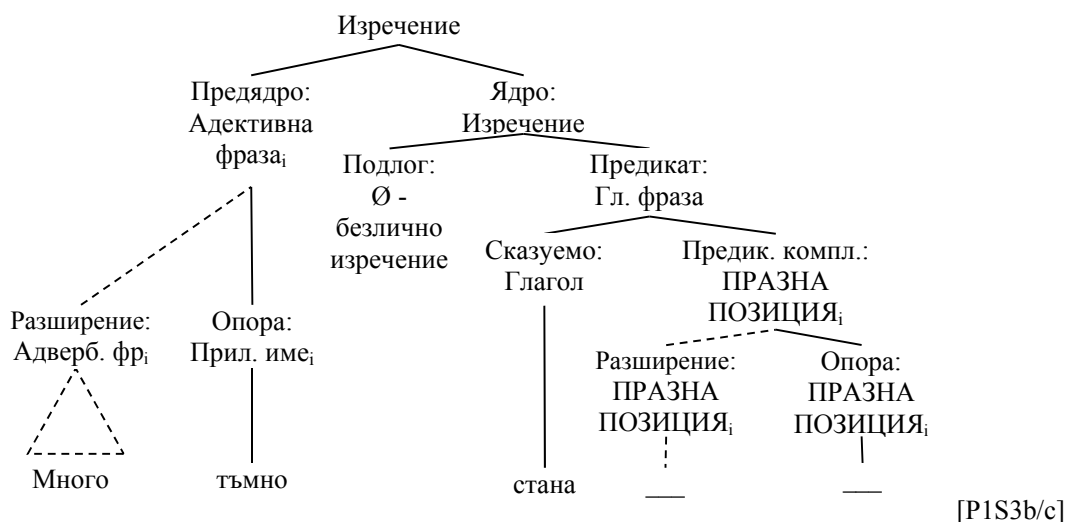

¹³ Номерацията 3.[4](b.i.) показва, че това е единственият пример, цитиран от примерите в [4] на глава трета. Означението [бълг_12] показва, че примерът е от текст 12 от съставения българския корпус. Списък на литературните източници, използвани в съставенията два корпуса, английски и български, е предоставен в Приложение 2 от дисертационния труд.

Това е много разпространен структурен модел на предпоставяне в българския език и се наблюдава с всички типове компленти. В конкретния пример предпоставянето е задължително, защото глаголят „съм“ в сегашно време го налага.

В дисертационния труд се изказва мнението, че поради граматическата особеност на българския език, която допуска подлогът в личните изречения да не бъде експлицитно изразен (а и поради наличието на безлични изречения като в примера по-долу), това създава „улесняващи“ условия за проявата на предпоставянето.

4.[10] **Модел 1, Подтип 3:** Предпоставяне на комплент в българския език в безлично изречение: *(Много) тъмно стана.*

В безличните изречения в българския език може да има конституент, който да изпълнява ролята на подлог: това е подчиненото подложно изречение като в примера по-долу, при който подлогът е в крайна позиция:

4.[78] ii. Съвсем ясно стана, че вторият най-добър отбор в България след "Лудогорец" е резервният отбор на "Лудогорец"! [интернет]

3.[10] **Модел 2, Подтип 4:** Предполагане на комплемент, последван от инверсия подлог-спомогателен глагол в английския език: *So much power did he obtain that it was said he “ruled both the King and the whole realm”/‘Толкова много власт придоби [той], че говореха, че “управлявал и царя, и цялото царство”.’/*

[P2P4S4e]

Както се вижда от дървовидната структура, в този случай предядрото има две нива. В предядро № 2, което е на по-ниското ниво, е поместен спомогателният глагол, който е в инверсия спрямо подлога, а в предядро № 1 – предпоставеното пряко допълнение. Именната фраза, която реализира прякото допълнение, съдържа комплемент (допълнително изречение /*that*-clause/)¹⁴, който е в немаркирана, следглаголна позиция в предиката.

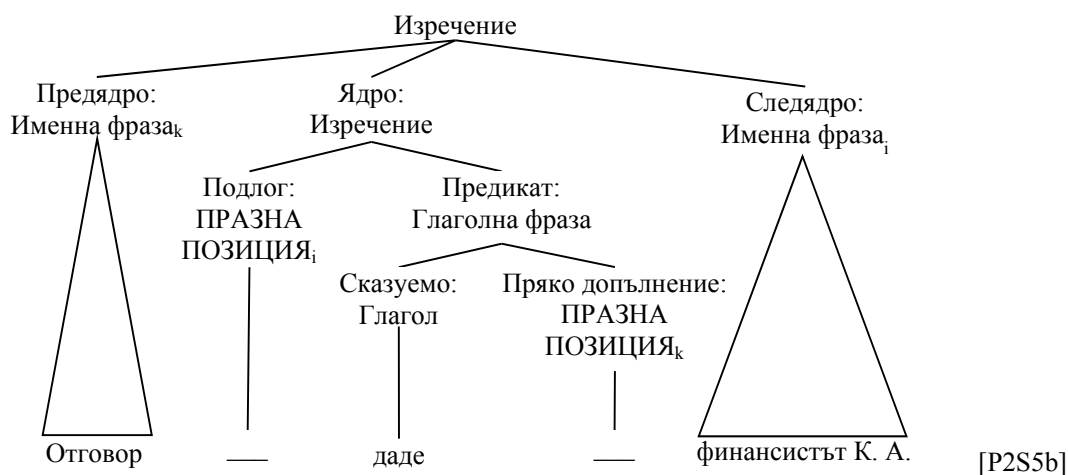
Изречения като това в пример 3.[10] се разглеждат в английския език като конструкции с *предизвикана инверсия* ('triggered inversion' според Хъдълстън и Пулъм (2002: 96-7)) поради наличието на начален подсилващ елемент (intensifier) в именната фраза като прилагателното *such* /'такъв, а, о, и'/ или наречието *so* /'толкова'/¹⁵, или отрицателна начална именна фраза /...*not a soul* *did I see*... '...никого [аз] не видях...'/.

¹⁴ В българския език подобни изречения се класифицират като подчинено обстоятелствено изречение за последица и заключение (ГСБКЕ 1983: 417).

¹⁵ Тези два елемента са морфологично класифицирани по този начин от Хъдълстън и Пулъм (2002: 967). Ницолова (2008: 174) определя и двата елемента като показателни местоимения.

класифицират като структури с маркиран словоред (информационни структури). При тях предпоставените именни фрази не са в контекстова връзка с предшестващ елемент, което означава, че от гледна точка на информационната им структура тези изречения не отговарят на дефиницията за „предпоставянето“ като конструкция с маркиран словоред в английския език. Началната позиция на прякото допълнение, обаче, го подчертава и му придава фокус. Освен това, имайки предвид, че ако допълнението се реализира в немаркираната си позиция в предиката, то също би носило ударение, може да се твърди, че подобни конструкции представляват случай на необвързано контекстово предпоставяне.

3.[11] **Модел 2, Подтип 5:** Предпоставяне на комплемент в английския и българския език, последван от инверсия на подлога и сказуемото: *Отговор даде финансистът Калинка Андреева*

Конструкцията в 3.[11] представлява информационен структурен тип на т.нар. локативна инверсия (locative inversion) в английския език, за която Хъдълстън и Пулъм (2002: 1385) използват термина *инверсия, зависима от подлога* (subject-dependent inversion). В английския език предпоставени локативни комплементи и някои стилово ограничени предикативни комплементи, отнасящи се към подлога, се срещат в този словореден модел:

4.[58] v. *He froze with fear and the lamp fell from his trembling hand. There, in the Judge's chair, sat the rat.* [БНК]
 ‘Той замръзна от страх и лампата падна от треперещата му ръка. Там, в стола на съдията седеше плъхът.’

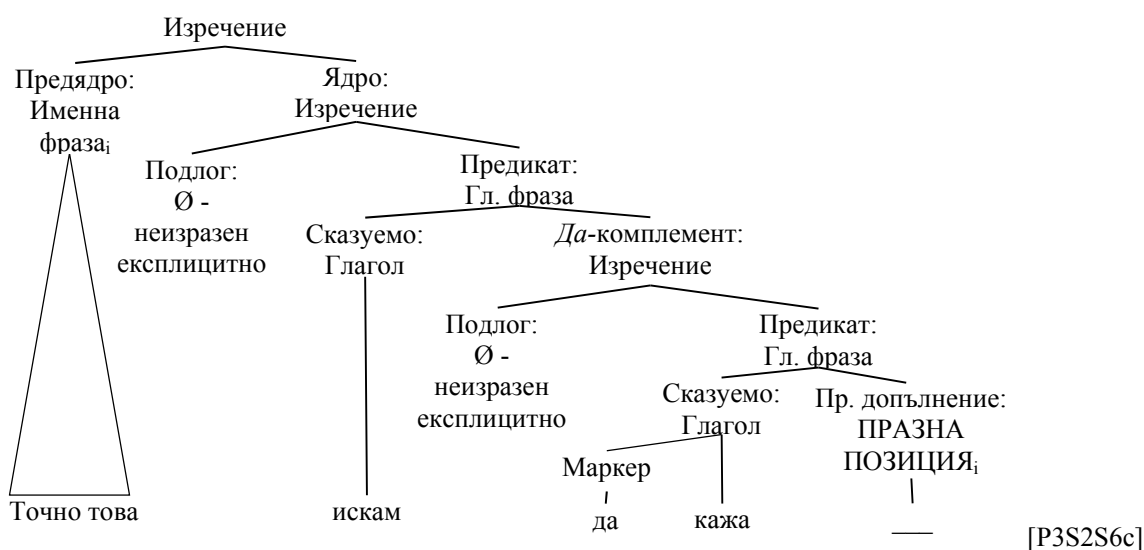
- 4.[27] i. *Happy are they who never saw me and yet have found faith.* [БНК]
 ‘Блажени са тези, които никога не са ме виждали, но въпреки това имат вяра.’

В българския език всички видове комплемементи могат да бъдат предпоставяни в този словореден модел. Ето някои примери:

- предпоставено пряко допълнение:
- 3.[46] i. *Съдбоносните слова изрече жена ми.* [бълг_5]
- предпоставен предложен комплемент:
- 3.[80] b. iii. *За съборената сграда не знаеше нищо и Красен Якимов, началник-отдел "Строителен контрол" в общината.* [интернет]
- предпоставен предикативен комплемент, отнасящ се към подлога:
- 4.[42] b. ii. *Брилянтен тактик се оказа този Кличко.* [интернет]
- локативен комплемент:
- 4.[59] i. *После през прозореца излетя стомна и се пръсна на парчета в двора.* [бълг_1]
- предпоставен предикативен комплемент, отнасящ се към допълнението:
- 4.[140] i. *Отворена остави темата за бъдещето си в мъжкия национален отбор по волейбол настоящият селекционер Радостин Стойчев.* [интернет]

Следващият основен модел, **Модел 3**, се отнася до предпоставянето на конституент на подчиненото допълнение, реализиращо вътрешно-глаголен комплемент.

- 3.[51] **Модел 3, Подтип 6:** Предпоставяне в началната позиция на главното изречение на конституент от подчиненото изречение, реализиращо вътрешно-глаголен комплемент: *Точно това искам да кажа.*

В английския език това също е възможен структурен модел:

- 3.[5] *When I last saw Heather, anybody less in need of psychiatric treatment it would have been hard to imagine. Calm, purposeful and entirely self-possessed: so she seemed to me.* [БНК]

‘Когато за последен път видях Хедър, ми беше трудно друг човек, който по-малко от нея да се нуждае от психиатрично лечение, да си представя. Спокойна, целенасочена, напълно уравновесена – такава ми изглеждаше тя на мене.’

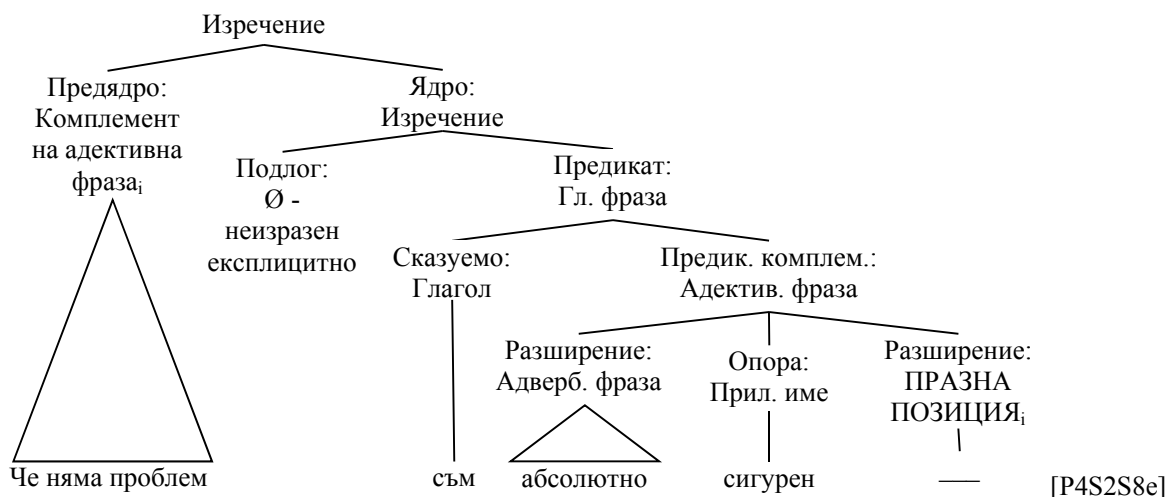
Подтип 7, който включва предпоставяне на елемента в началната позиция на подчиненото изречение, е възможен само за българския език:

- 3.[52] **Модел 3, Подтип 7:**

Модел 4 и неговите подтипове се отнасят до предпоставяне, при което не се предпоставя цялата фраза, реализираща съответния комплемент, а само част от нея, което води до разкъсването ѝ (discontinuous phrase).

4.[114] **Модел 4, Подтип 8:** Предпоставяне на конститuent в английския и българския език, който представлява постпозитивно¹⁶ разширение на фразата, реализираща съответния комплемент:

В дървовидната структура е показано предпоставено постпозитивно разширение на адективна фраза, реализираща предикативен комплемент. В английския език тази конкретна синтактична функция не позволява подобно разкъсване на фразата, въпреки че структурния тип е допустим, даже задължителен, в някои от случаите по-долу:

- предпоставяне на именна фраза, представляваща разширението на предложната фраза, която реализира предложния комплемент. В този случай предложната опора се „изоставя“ (stranded preposition) в следглаголна позиция, което е предпочитаната структура:

3.[82] i. *Some things we agree on.* [БНК]
 ‘С някои неща сме съгласни.’

- предпоставени предложни фрази в английския и българския език, които са постпозитивни разширения в именни или адективни фрази. В примерите по-долу са използвани именни фрази:

3.[79] a. ii. *There were two large bouquets and a bundle of letters tied with pale blue ribbon, presumably from stage-door admirers. Of the occupant herself he could see no sign.* [БНК]

¹⁶ Терминът е заимстван от Осенова (2009: 79).

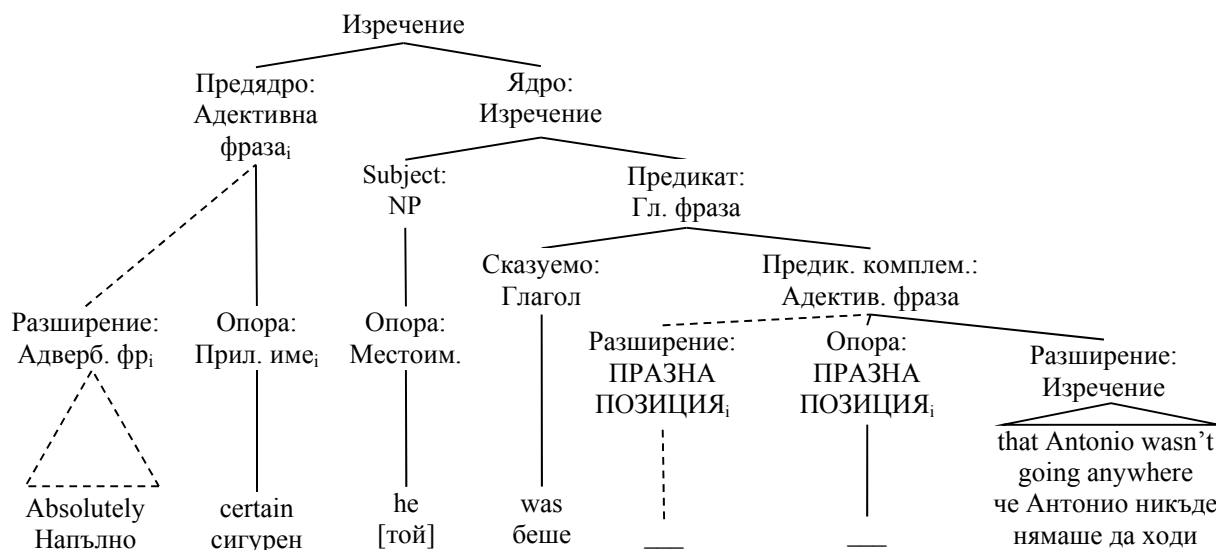
‘Имаше два големи букета и няколко писма, вързани с бледо синя панделка, вероятно от почитатели след представленията. От самата обитателка на стаята [той] не виждаше и следа.’

3.[79] б. і. *Плеймейтката първоначално се сети за две столици, но за останалите нямаше никаква идея.* [интернет]

- В българския език е възможна и подредба, при която постпозитивното разширение на именната фраза се поставя преди опората (подчертана с една черта по-долу) в абсолютно начална позиция в изречението. В този случай няма разкъсване на фразата, но фразата е разместена (jumbled phrase¹⁷), което се дължи, както Виденов (1990: 390) отбелязва, на това, че в устната реч словоредните модели спазват главно логически и психологически фактори:

3.[62] і. *На баща ми къщата я зидаха една двойка.* [интернет]

4.[73] **Модел 4, Подтип 9:** Предпоствяне на конституент в английския и българския език, който представлява опората и препозитивните разширения, ако има такива, на фраза, в която има постпозитивно разширение. Фразата, реализираща съответната синтактична функция, е разкъсана, като има отложени постпозитивни разширения (delayed phrasal constituents):

¹⁷ Терминът е мой и го използвам за описание на посочения словоред на фразата, реализираща предпоствения конституент.

В дървовидната структура отложеното разширение е реализирано от подчинено изречение. В примерите по-долу се вижда, че то може да се реализира както от подчинени изречения, така и от фразови конституенти:

- отложени разширения на предпоставена фраза, реализирани от подчинени изречения:

3.[60] a. i. *A fine time you picked to wake up!* [БНК]
 ‘Подходящо време [ти] избра да се събудиш.’

3.[60] b. i. *Клетва даде да не се жени, додето се върна, а е прибрала чужд мъж в къщата ми!* [интернет]

4.[72] b. *Много доволен съм, че успяхме да спасим 180 работни места.* [интернет]

- отложени разширения на предпоставена фраза, реализирани от подчинени фразови конституенти:

3.[60] a. ii. *To interrogate her brother? Thankfully closing the door, Ellie trailed back to the bed. Nice opinion Feargal had of her, didn't he?* [БНК]
 ‘Да разпитва брат ѝ? Като затвори вратата с облекчение, Ели се довлече обратно в леглото. Да, хубаво мнение имаше Фиъргъл за нея.’

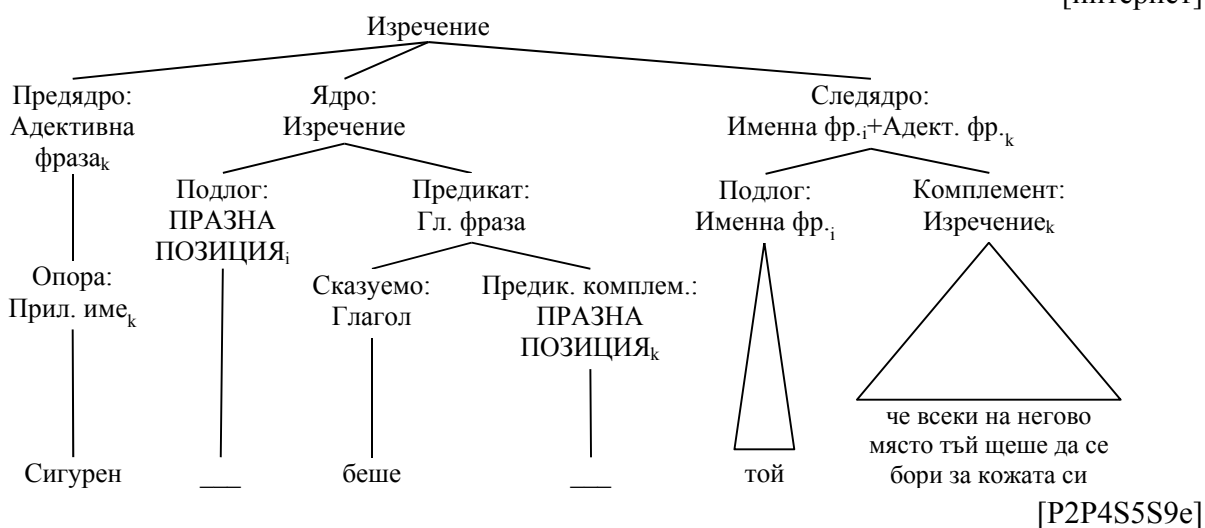
4.[77] i. *I saw that he had a pompous side to him, so certain he seemed in taste and judgement.* [БНК]
 ‘Видях, че той имаше и страна, за която не подозирах - надуваше се, толкова сигурен изглеждаше [той] в предпочитанията и оценките си.’

3.[80] b. ii. *Нищо не разбирам от бизнес.* [интернет]

В българския език отложеното разширение може да се реализира след подлога, който да е в инверсия със сказуемото. Пример за това е преводът на 3.[57], където обратният словоред на подлога е далеч по-приемлив от правия. В дървовидната структура на подобно изречение в следядрото има два конституента: това са следпоставеният подлог и отложеното разширение на предпоставения комплемент.

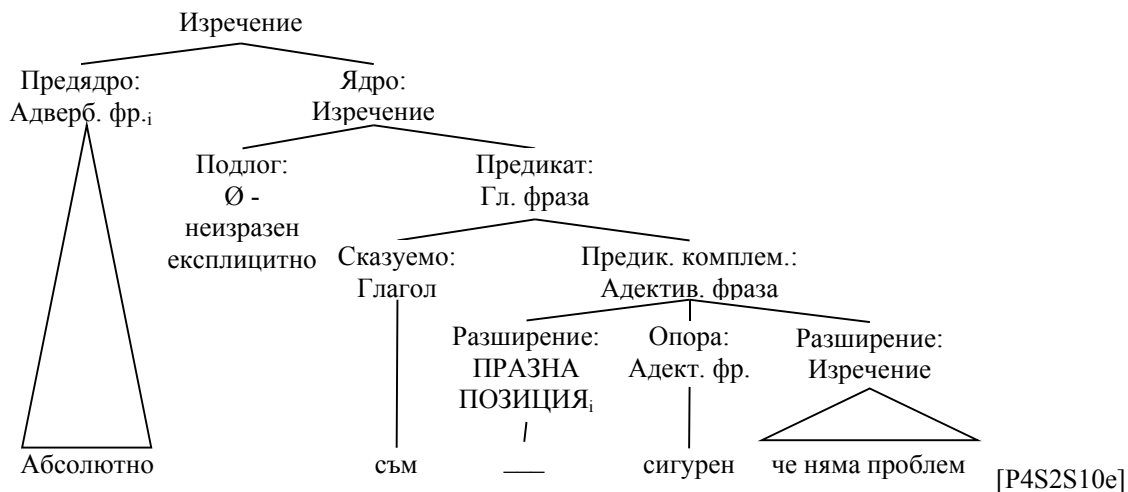
В примера по-долу е предпоставена опората на адекватната фраза, реализираща предикативния комплемент, отнасящ се към подлога. Тази предпоставена опора и отложеното ѝ разширение в следядрото имат един и същ индекс.

4.[83] Сигурен беше той, че всеки на негово място тъй щеше да се бори за кожата си. [интернет]

Последните два подтипа на Модел 4 се отнасят само до българския език и то само за един тип синтактична функция – за предикативния и локативния комплемент, отнасящ се към подлога.

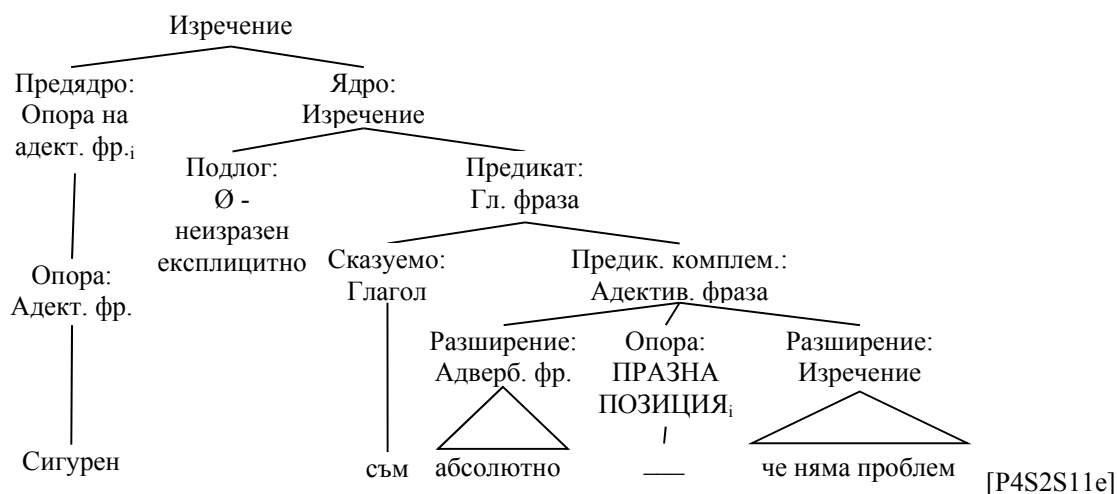
4.[101] **Модел 4, Подтип 10:** Предпоставяне на конституент в българския език, който представлява препозитивно разширение на фразата, реализираща предикативен или локативен комплемент, отнасящ се към подлога:

При изречения с изразен подлог той може да е крайна позиция:

4.[103] i. Много е дълга темата [интернет]
 'The topic is very long.'

4.[102] **Модел 4, Подтип 11:** Предпоставяне на конституент в българския език, който представлява опората на фразата с разширение, реализираща предикативен комплемент, отнасящ се към подлога:

Изреченията като описаните в подтип 10 и 11 са разпространени в българския език и се срещат също с именни, адвербиални или предложни фрази.

- именна фраза с разкъсани конституенти по подтип 10 и 11:

4.[107] i. Голям е мошеник!

ii. Мошеник е голям!

- адвербиална фраза с разкъсани конституенти по подтип 10 и 11:

4.[108] a. i. Точно съм [аз] тук.

ii. Тук съм [аз] точно.

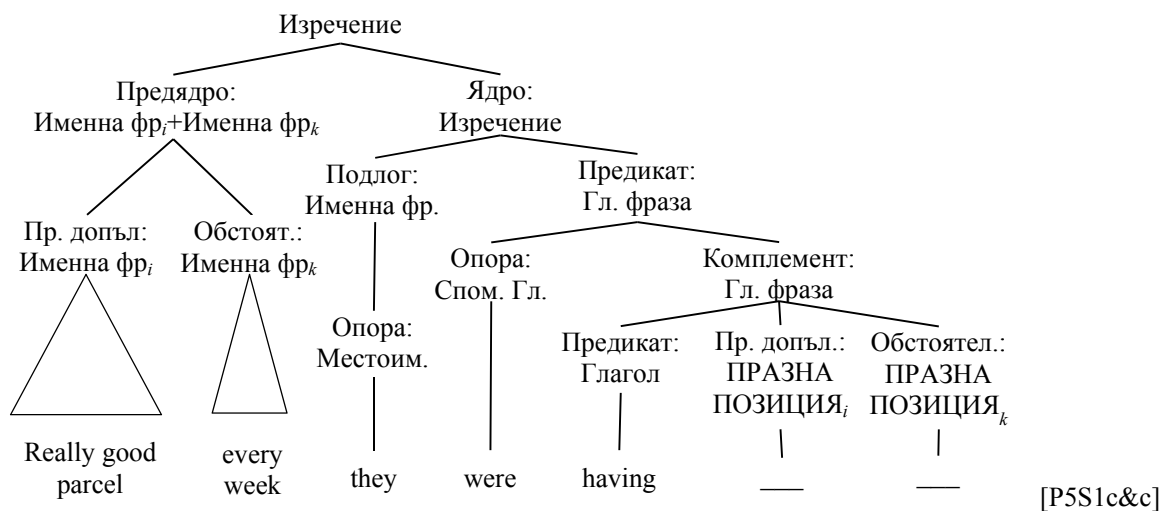
- предложна фраза с разкъсани конституенти по подтип 10 и 11:

4.[110] i. Точно е за теб.

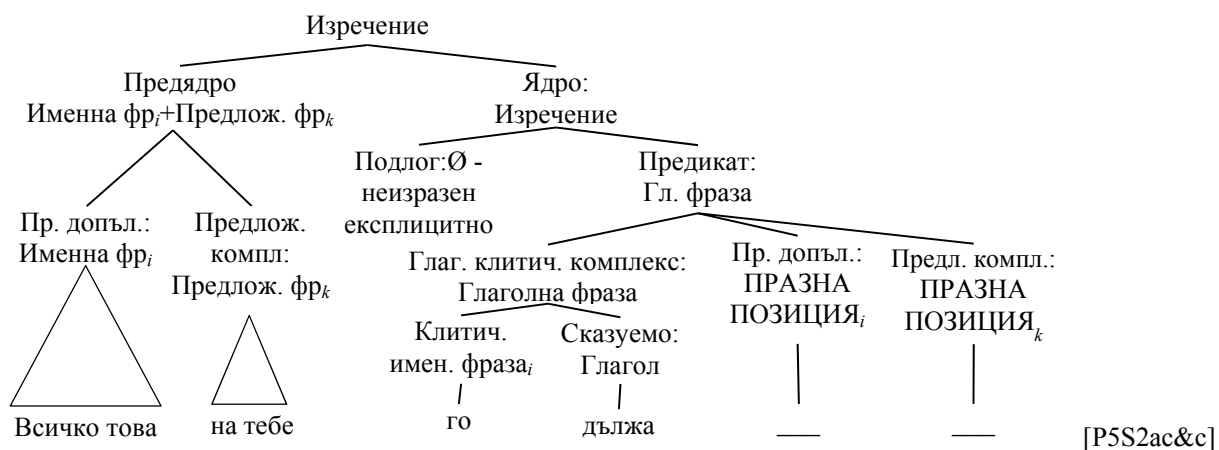
ii. За теб е точно.

Последният модел, Модел 5, се отнася до предпоставяне на повече от един конституента, реализиращи различни синтактични функции. В българския език това могат да бъдат два комплемента, докато в английския език единият е задължително обстоятелствено пояснение. Примери за двата езика са дадени по-долу:

- 3.[96] а. **Модел 5 за английския език** с предпоставени две именни фрази, реализиращи пряко допълнение и обстоятелствено пояснение съответно:

- 3.[96] б. **Модел 5 за българския език** с предпоставени именна и предложна фраза, реализиращи пряко допълнение и предложен комплемент съответно:

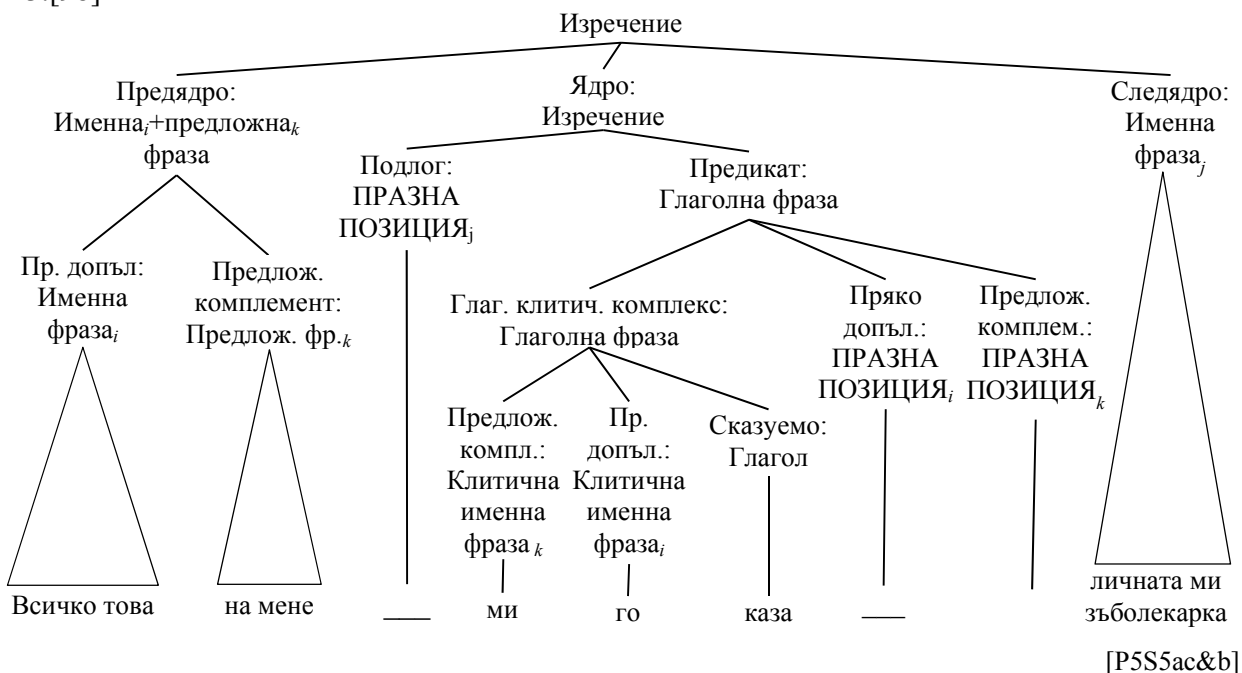

Предпоставените комплементи в българския език могат да се наблюдават в изречение със следпоставен подлог като в примера по-долу:

- 3.[97] *Грашкина единствена практикува във Варна този нов метод. Е, това пък на мене ми го каза личната ми зъболекарка.* [интернет]

В изречението са предпоставени и прякото допълнение и предложното допълнение, при това и двата елемента са с удвояващи ги клитики. Подлогът, който е накрая на изречението, се намира в следядрото:

3.[98]

Наред със структурния синтактичен анализ на изреченията с предпоставяне в дисертационния труд се разглежда и информационната им структура, като се определя прагматичния ефект от използването на предпоставянето в двата езика и степента, до която изреченията са еквивалентни. В анализа по-долу ще бъдат повторени някои от вече дадените примери, за да се посочат заключенията, отнасящи се до информационната им структура. В това отношение беше установено следното:

- **И в двата езика предпоставянето служи за като похват за постигане на кохезия в текста.**

Докато в английския език това е в голяма степен основната цел за проявата на предпоставянето на прякото допълнение, то в българския език това е една от многото комуникативни функции на предпоставянето. Примери за постигане на текстова кохезия посредством предпоставянето са изреченията по-долу:

- 3.[1] a. ii. [...] *she could work with a charm and singleness of attention* [...]. *These skills she could not use with Moran. Her interest was too great.* [БНК]
 ‘[...] тя можеше да действа с чар и съсредоточено внимание [...] Тези умения [тя] не можеше да приложи върху Морган. Интересът ѝ [към него] беше твърде голям.’
- 3.[1] b. i. *‘Мен лично най ме притесняваше... братството.’ Тя думи той изрече толкова тихо, че трябваше да се прочетат по устните му.* [бълг_2]

В английския език подобни конструкции, при които предпоставеният комплемент е в експлицитна връзка с конституент в предходния контекст, могат да се осъществяват само при случаите на нефокусно предпоставяне.

В българския език е възможно предпоставен дискурсивно познат конституент да носи емфатично ударение, което, както се вижда от превода на английски език, реализира друг информационно структурен тип. Българското изречение по-долу е преведено с английската неканоничната конструкция с разкъсана структура (cleft sentences):

- 3.[34] i. *Слепецът попила камъчето, преглътна обидата и нищичко не каза, но в сляпото му око полека преля една бистра сълза и заблестя. Тая сълза сложих на лявото блюдо.*¹⁸
 ‘The old blind man felt the little rock [in his hand], swallowed the insult and said nothing, but into his blind eye rolled a crystal teardrop and sparkled. **It was this teardrop that [I] had placed on the left scale-pan.**’ [it-cleft]
- 3.[36] ii. *Цяла седмица говорихме, че не трябва да грешим и да играем техния стил, а точно това направихме.* [интернет]
 ‘All week we have been talking that we mustn’t make the mistake to follow their style, but **that was exactly what [we] did.**’ [reversed wh-cleft]

- **И в двата езика предпоставеният комплемент може да не е в експлицитна връзка с елемент в предходния контекст.**

Изводът е най-вече важен за английския език, при който наличието на експлицитна връзка на предпоставения конституент е изведено като задължително условие в литературата, особено по отношение на предпоставянето на прякото допълнение като основен вътрешен комплемент на глагола. В проучването, обаче, установих 2 случая с предпоставено пряко допълнение, при които тези условия не са спазени и то не е свързано с изреченски конституент в предшестващия контекст:

- (1) това са изречения, които имат функцията на възклицателни или оценъчни, и

¹⁸ Източник: Каралийчев, А. *Грехът на дядо Ивана*

(2) изречения от типа „едно нещо знам (one thing I know)”, при които предпоставеният конституент е във връзка с елемент в последващия контекст. Примерите са дадени по-долу:

- 3.[4] a. ii. *Instead she stood with her back against the door. Such things she had heard this day! Such wicked things.* [БНК] (възклицание)
 ‘Вместо това тя се облегна на вратата. Такива неща [тя] беше чула днес! Такива ужасни неща.’
- 3.[7] i. *Craig lifted his glass admiring the slant of light through the brandy. ‘I have to think about it. One thing I do know, I’m not going back to that God-awful prison whatever happens.’* [БНК] (изречение от типа „едно нещо знам”)
 ‘Крейг вдигна чашата си, наслаждавайки се на лъча светлина, минаващ през брентито. „Трябва да си помисля. Едно нещо [аз] знам със сигурност: няма да се върна в този проклет затвор за нищо на света.’

В английския език неконтекстово обвързано предпоставяне се наблюдава също при:

- предпоставянето на предикативните комплементи, отнасящи се към подлога, които поради характера на този тип комплемент няма как (в обичайния случай) да са свързани с предходния контекст, като функцията на предпоставянето е да се наблегне върху началния елемент, което често е свързано и с оценъчност:

4.[39] a. i. *[...] but there's one painting I would like to have. Rembrandt, The Anatomy Lesson. Lovely thing it is.* [БНК]
 ‘[...], но има една картина, която искам да притежавам. Рембранд. Урок по анатомия. Чудесно произведение е.’
- предпоставянето на предложни комплементи:

3.[79] a. ii. *There were two large bouquets and a bundle of letters tied with pale blue ribbon, presumably from stage-door admirers. Of the occupant herself he could see no sign.* [БНК]
 ‘Имаше два големи букета и няколко писма, вързани с бледо синя панделка, вероятно от почитатели след представленията. От самата обитателка на стаята [той] не виждаше и следа.’
- предпоставянето на комплементи, реализирани от подчинени изречения:

3.[87] a. i. *Her silver lamé tube top was soaked through and slipping halfway down her breasts. What her mascara looked like, she didn't want to know.* [допъл. пример]
 ‘Сребристата ѝ ламе блуза беше изцяло мокра и се беше свлякла надолу, като се виждаха половината от гърдите ѝ. Как изглеждаше гримът ѝ, [тя] не искаше и да знае.’

При последните два случая предпоставянето е в отрицателни изречения и използването му „засилва“ ефекта на отрицанието.

По отношение на подсилващия ефект на предпоставянето българският език е много по-разнообразен. Всички видове комплементи могат да бъдат поставяни в начална позиция като носители на фокуса в изречението без ограничения по отношение на наличието на дискурсивно позната отворена пропозиция. Това е особено типично в изречения с неексплицитно изразен подлог, в които предпоставеният комплемент е единственият комплемент, изразен от фраза, която не е клитична именна фраза. Някои примери са дадени по-долу:

3.[29] iii.a. *Не е истина. Нищо не съм говорила.* (пряко допълнение)

3.[29] iii.b. *Ние живеем в държава на отрицанието, нищо и никого не харесваме.*
(пряко и непряко допълнение)

4.[37] b. *Голям мошеник се оказа, за пари лъже.* (предикативен предложен комплемент)

3.[88] b. iv. *Султанката се събудила. Султанът се върнал и обесил робините. Това може да направи. Да убие братята си - не смее.*
(комплемент, реализиран от подчинено изречение)

- **Освен случаите на нефокусно и фокусно предпоставяне, изложени по-горе, и в двата езика предпоставеният комплемент може да бъде последван от инверсия на подлога и сказуемото, което при английския език означава, че подлогът представлява фокусът в изречението, докато при българския език подлогът може, но може и да не представлява изреченският фокус.**

По-долу са изложени двата случая:

1. Предпоставяне на комплемент, последвано от обратен словоред на подлога и сказуемото и подлог като фокус на изречението. При тази подредба предпоставеният елемент е дискурсивно по-познат от подлога в инверсия, а синтактичният ред на елементите съответства на немаркирано пакетирание на информацията, което следва информационен поток от позната към нова информация.

В английския език предпоставени локативни комплементи и някои стилово ограничени предикативни комплементи, отнасящи се към подлога, се срещат в този словореден модел:

4.[58] v. *He froze with fear and the lamp fell from his trembling hand. There, in the Judge's chair, sat the rat.* [БНК]

‘Той замръзна от страх и лампата падна от треперещата му ръка. Там, в стола на съдията седеше плъхът.’

4.[27] i. *Happy are they who never saw me and yet have found faith.* [БНК]

‘Блажени са тези, които никога не са ме виждали, но въпреки това имат вяра.’

В българския език разнообразни глаголни комплементи могат да реализират тази структура:

- пряко допълнение:
- 3.[9] b. i. *Въпроси за бюджета зададе Марта Копанарска. [...] Миналата година сумата е била 53 000 лв., а сега има увеличение, отбеляза съветничката. Отговор даде финансистът Калинка Андреева.* [интернет]
 ‘Questions about the budget were asked by Marta Koparanska. [...] Last year the sum was 53,000 leva, and now there is an increase, the member [of the municipality council] noted. An answer was given by financier Kalinka Andreeva.’
- 3.[15] *Мъжът носеше черно расо. А врата му стягаше снежна яка.* [бълг_2]
 ‘The man was wearing a black cassock. And round his neck was a tight snow-white collar.’
- 3.[46] i. *Съдбоносните слова изрече жена ми.* [бълг_5]
 It was my wife who spoke the prophetic words.
- предпоставен предложен комплемент:
- 3.[80] b. iii. *За съборената сграда не знаеше нищо и Красен Якимов, началник-отдел "Строителен контрол" в общината.* [интернет]
 ‘The report on the demolished building was new to Krasen Yakimov, Head of the Construction Control Department of the municipality.’
- локативен комплемент:
- 4.[59] i. *После през прозореца излетя стомна и се пръсна на парчета в двора.* [бълг_1]
 ‘Then, through the window flew a clay jug, and broke into pieces.’
- предпоставен предикативен комплемент, отнасящ се към подлога:
- 4.[20] i. *Дамите от ядрената индустрия заседаваха около два часа, като в точка „разни“ бяха поставени най-много от предложенията. Отличен се оказа финансовият отчет за дейността на сдружението.* [интернет]
 ‘The women in the nuclear industry held a meeting for about two hours, and the final point [on the agenda] “miscellaneous” included most of the suggestions made. The financial statement of the company turned out excellent.’
- предпоставен предикативен комплемент, отнасящ се към допълнението:
- 4.[140] i. *Отворена остави темата за бъдещето си в мъжкия национален отбор по волейбол настоящият селекционер Радостин Стойчев.* [интернет]
 ‘The present coach Radostin Stoychev left open the topic of his future in the men’s national volleyball team.’

В дисертационния труд са коментирани и еквивалентните информационни английски конструкции на българските изречения с предпоставяне. Те могат да включват неканоничните структури: страдателни конструкции, изречения с локативна инверсия,

изреченията с разкъсана структура (cleft sentences), както и изречения с канонична структура.

2. Предпоставяне само в българския език на комплемент, последвано от обратен словоред на подлога и сказуемото. Това е пример на фокусно предпоставяне при наличието на дискурсивно познат подлог в крайна позиция, което означава маркирано пакетиране на информацията от нова към позната:

- пряко допълнение:

3.[16] *И те пиха. С радост и с трепереци ръце. С безгранична любов и вяра към своя персонален Бог, който, макар и суров, понякога беше добър. Бог, който наказва, но и дава. Много даде Бог тази нощ.* [бълг_8]

‘And they drank. With delight and trembling hands. With infinite love and faith in their own personal God, who, though harsh, was also sometimes good. A God who punishes but also provides. Much was provided that night.’

- предпоставен предикативен комплемент, отнасящ се към подлога:

4.[20] iv. *Първата асоциация обаче е за турска баня - тъй стара изглежда тя.* [интернет]

‘The first association is of a Turkish Bath: it looks so old.’

4.[42] b. ii. *Брилянтен тактик се оказа този Кличко.* [интернет]

‘Klitschko has turned out a brilliant tactician.’

- **За българския език е анализирана функцията на клитиките в изреченията с предпоставяне.**

В българския език изреченията с предпоставено пряко допълнение, както и някои от предложните комплементи, може да съдържат явен синтактичен маркер за дискурсивния статус на познатост на предпоставения конституент. Този маркер са удвояващите съответния комплемент кратки форми на винителните и дателните местоимения или т.нар. клитики. Тяхната функция и употреба беше детайлно проучена.

В дисертационния труд се развиват твърденията, че:

- винителните клитики служат за сваляне на многозначността на предпоставения конституент, който при липсата на клитика може да бъде както допълнение, така и подлог:

3.[25] i. *Новият¹⁹ директор го чака много работа.* [интернет]

ii. *Новият директор чака много работа.*

¹⁹ Правописната грешка с пълния член се съдържа в оригиналния източник в интернет: <http://shum.bg/index.php?item=115654&start=42&PHPSESSID=p4shibae82aun7v58fv1gslqq2>).

- удвояването задължително не се използва, когато предпоставеният елемент, макар дискурсивно познат, носи контрастен, емфатичен фокус:

3.[34] і. *Слепецът попила камъчето, преглътна обидата и нищичко не каза, но в сляпото му око полека преля една бистра сълза и заблестя. **Тая сълза сложих на лявото блюдо.***²⁰

- удвояването силно се предпочита, когато се отнася до референт на предпоставена именна фраза, който се активира в дискурса, въпреки че в тези случаи предпоставеният елемент е ударен и нов за дискурса. Предпоставянето поставя именната фраза в зоната на топика и я активира. Английската маркирана еквивалентна конструкция, която запазва, доколкото е възможно, словоредата на българското изречение е конструкцията „лява дислокация“:

3.[40] і. *Преди Коледа разбрах, че мъжът ми си има любовница - на годините на дъщеря ми. Всъщност, аз отдавна го подозирах, но със сигурност го научих скоро. Вярвайте, нищо не ми трепна. Просто си казах, че така е трябвало да стане. **Решението за развод го взех на секундата.*** [допъл. пример]
 ‘Before Christmas I found out that my husband has a lover – my daughter’s age. In fact I had suspected him for a while, but I became certain of it not long ago. Believe me, it didn’t affect me in any way. I simply said to myself that that’s how it is supposed to be. **The decision to divorce, [I] took it in a split second.**’

- **Анализирани са случаите на предпоставяне с повече от един комплемент в българския език.**

3.[94] іі. *Камионът стана на консерва, ама на него нищо му няма!* [интернет]

Подобна структура дава възможност да се увеличи броят на елементите, върху които може да се наблегне: всички предпоставени елементи получават допълнително акцентирание в сравнение с това в каноничната си следглаголна позиция. В английския език също е възможно предпоставянето на повече от един конституента, като единият е задължително обстоятелствено пояснение.

3.[96] *Really good parcel every week they were having.* [БНК]
 ‘Много добра пакетирана [храна]²¹ всяка седмица получаваха те.’

Анализиран е интересен български пример, при който двата предпоставени комплемента са удвоени с клитики, а подлогът е в крайна фокусна позиция:

3.[97] *Грашкина единствена практикува във Варна този нов метод. Е, това пък на мене ми го каза личната ми зъболекарка.* [интернет]

²⁰ Източник: Каралийчев, А. *Грехът на дядо Ивана*

²¹ Тази дума е добавена в превода на основата на контекста на оригиналното изречение.

В това изречение са предпоставени и прякото допълнение и предложното допълнение, като и двата компонента имат удвояващите ги клитики. Във фокус е подлогът, който е накрая на изречението. Въпреки силно маркираната синтактична структура изречението има немаркирана прагматична структура с фокус в крайна позиция.

Освен структурния анализ и анализа на информационното пакетизиране на изречения с предпоставяне в дисертационния труд е направена оценка на честотата на предпоставянето в двата езика на базата на двата корпуса с литературни текстове, които бяха съставени за целите на изследването. Обобщена информация за случаите на предпоставяне е представена в таблицата:

	Английски		Български	
Общо думи в корпуса	30000		30000	
Общо изречения в корпуса	2276	100%	2535	100%
Общо изречения с предпоставяне	31	1.36%	139	5.48%
ГРУПА 1				
Изречения с предпоставено пряко допълнение	4	0.18%	34	1.34%
Изречения с предпоставен предложен комплемент	3	0.13%	14	0.55%
Общо изречения с предпоставяне на тези типове комплемементи	7	0.31%	48	1.89%
ГРУПА 2				
Изречения с предпоставен предикативен комплемент, отнасящ се към подлога	6	0.26%	34	1.34%
Изречения с предпоставен локативен комплемент	18	0.79%	57	2.25%
Общо изречения с предпоставяне на тези типове комплемементи	24	1.05%	91	3.59%

Статистическите данни показват оценката по две групи комплемементи:

- Първата група са допълненията и подобните на допълнения комплемементи, при които **честотата на предпоставянето** в българския език е **близо 7 пъти** по-голяма от честота на предпоставянето в английския език. От установените 48 примера на

предполагяне в българския език, обаче, 12 са в безлични изречения, а 19 в лични изречения с неексплицитно изразен подлог, т.е. в тези изречения предполагащото структурно „се улеснява“ поради липсата на подложен конституент. Следователно, ако се вземат под внимание само изречения на български език, в които подлогът е изразен, то са установени 17 подобни изречения срещу 7 в английския език или разликата е **само 2.5 пъти**.

- Втората група са предикативните и локативните комплементи. При тях разликата между българския и английския език е **близо 4 пъти** отново в полза на българския език. За предикативните комплементи само в 8 от общо 34 изречения на български език предикативното ядро се състои от подлог и сказуемо, което сравнено с 3 подобни примера на предполагаене в главното изречение в английския език показва, че разликата при отчитане на изпускането на подлога, случаите на задължително предполагаене и наличието на безлични изречения в българския език е **само 2.67 пъти**.

По отношение на характеристиките на локативните комплементи има подчертана разлика при предполагащото им в двата езика: в английския език описваната ситуация е статична, докато в българския език динамичните глаголи също могат да имат предпоставени локативи. В английския език най-честият глагол в тези конструкции е глаголет „съм“, който е използван в 67% от случаите, установени в корпуса²², докато в българския език – той се появява само в 4% от установените изречения. Употребата му в английския език е сравнима с употребата на непреходните глаголи в българския език в структури с локативна инверсия, които представляват 89% от общия брой. Именно при непреходните глаголи с локативна инверсия е най-голямата разлика между двата езика – конструкцията не е характерна за английския език, а е често употребявана в българския език.

²² Пълните данни за случаите на предполагащото от изследвания корпус са в Приложение 3 от дисертационния труд.

Заклучение и справка за приносите

1. В този дисертационен труд се представя съпоставителен анализ на синтактичната конструкция „предпоствяне“, индикатор за маркиран словоред, в английския и българския език. Съществени елементи на съпоставителния анализ са подредбата на изреченските конституенти, разположени след предполагавената част, и информационните структурни типове, получени в резултат от предполагаването. Структурата на изреченията е детайлно описана на основата на изреченски структурни модели в двата езика и е установено до каква степен съответният език позволява вариативност при изреченията с предполагаване. Тематичната структура на изреченията с предполагаване е подробно проучена, за да се анализира разполагането на топика и на фокуса в тези изречения. В изследването задълбочено се анализира еквивалентността по отношение на информационната структура или, по-скоро при редица случаи, липсата ѝ при сравнението на изреченията с предполагаване в двата езика.

2. Резултатите от проучването дават основание за допълване на граматиките на двата езика. При изследването са установени случаи на предполагаване в английския език, които не са описани в цитираните литературни източници: това са изречения, при които предполагавеният конституент не е в експлицитна връзка с езиков елемент в предходния контекст. Два такива случая са показани: изречения с предполагавано допълнение, които имат ефекта на възклицателни изречения, и изречения от типа „едно нещо знам“. Освен това избраната методология за структурен анализ на изреченията с предполагаване е обогатена чрез визуализацията на функцията на следядрото (*postnucleus function*).

За българския език основното предизвикателство беше определянето на информационно-структурните типове. Изследването установи значителни разлики между двата езика, изразяващи се в това, че в българския език предполагаването не се ограничава до реализирането на фокусно и нефокусно предполагаване както в английския език. В българския език предполагавеният комплемент може (1) да бъде акцентиран и като дискурсивно познат, и като дискурсивно нов; (2) да реализира конструкция с т.нар. зависима от подлога инверсия, при която референтът на подложната именна фраза представлява фокусът в изречението; (3) да служи за активиране в дискурса на референта на предполагавената именна фраза или да я маркира като част от пресупозицията

(известната информация); и (4) както в английския език, да служи като средство за текстова кохезия.

3. В изследването се предлага типология на изреченията с предпоставяне, която включва пет основни модела, единадесет подтипа и седем индекса. Типологията е приложена за всяка от проучените синтактични функции: пряко и непряко допълнение, предложен комплемент, предикативен или локативен комплемент, отнасящ се към подлога или допълнението, и вътрешен глаголен комплемент, реализиран от подчинено изречение. В изследването всички модели и подтипове са визуално онагледени с дървовидни структури. Примерните изречения с предпоставяне в дисертационния труд са автентични английски и български изречения.

4. За целите на проучването бяха съставени два корпуса: английски и български. Тези корпуси включват съвременни литературни текстове, като всеки един съдържа 15 извадки, всяка с дължина 2000 думи или общо 30000 думи. Корпусите се състоят от 2276 изречения за английския корпус и 2535 изречения в българския корпус. Тези изречения бяха анализирани, за да се установят случаите на предпоставяне, което да послужи като отправна точка на изследването и дефинирането на типологията на предпоставянето. Основната цел на корпусното проучване беше да осигури количествените данни за статистическите сравнения между предпоставянето в английския и в българския език.

5. В проучването са представени резултатите от осъществения честотен анализ на предпоставянето в английския и българския език на базата на статистическите данни от съставените корпуси. Проучването показва, че макар строгите контекстови условия, които изисква предпоставянето в английския език, да не се отнасят до българския език в много от случаите, статистическите данни показват, че предпоставянето не е толкова често, колкото липсата на ограничения би подтикнала да се предположи: силна мотивация е необходима, за да се постави аргумент на глагола, особено прякото допълнение, в началната позиция в изречението и това се прави в съответствие с потенциала на предпоставянето да реализира информационно структурни типове. Статистическите данни също показаха значителен брой случаи, когато предпоставянето в българския език е задължително и следователно от семантична гледна точка не може да се разглежда като неканонична конструкция. Това са случаите с глагола-копула „съм“ в сегашно време и безличните изречения с предикативна дума.

6. Резултатите от проучването могат да бъдат прилагани в други изследвания на предпоставянето в други езици, като се използва предложената типология, която в зависимост от специфичните за езика характеристики може да бъде обогатена. Резултатите могат да се използват и при преподаването и изучаването на английски език и български, както и при обучението по превод на тези езици, след като се разработят съответните учебни помагала на базата на съпоставката на структурата и информационното пакетиране при изреченията с предпоставяне в двата езика.

Справка за приносите на дисертацията

1. Настоящият дисертационен труд представя обширно съпоставително проучване на синтактичната конструкция „предпоставяне“ в английския и българския език, като се анализират структурните и информационните типове на изреченията с този маркиран словоред. Изследването допълва и обогатява описанието на изреченията с предпоставяне в двата езика, прави връзка с инверсията и поставянето на конституенти в крайна позиция (следпоставянето /postposing/), като визуално илюстрира функцията на следядрото (postnucleus).

2. В дисертационния труд е предложена типология на изреченията с предпоставяне, която е изградена на базата на пет модела, единадесет подтипа и седем индекса. Тази типология може да се използва за изследване на конструкцията в други езици.

3. За целите на изследването са съставени два литературни корпуса, английски и български, с идентични характеристики, които могат да бъдат предоставени за други съпоставителни изследвания.

4. Честотата на употребата на предпоставянето в двата езика е оценена на базата на съставените корпуси с литературни текстове.

5. Резултатите и заключенията, направени вследствие анализа на предпоставянето в двата езика, могат да се използват при обучението по английски или съответно български език, както и при обучението по превод на тези езици.

Библиография, цитирана в автореферата

- Августинова 1997: Avgustinova, T. *Word order and clitics in Bulgarian*. Saarbrücken Dissertations in Computational Linguistics and Language Technology, Volume 5. Universität des Saarlandes / DFKI, 1997.
- Байбър и др. 1999: Biber, D., S. Conrad, G. Leech, *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Pearson Education Limited, 1999.
- Борсли 1999: Borsley, R. *Syntactic Theory: A Unified Approach*. 2nd Edition. London/New York/Sydney/Auckland: Arnold, 1999.
- Боума и др. 2000: Bouma G., R. Malouf, I. Sag I. Satisfying constraints on extraction and adjunction. *Natural Language and Linguistic Theory*, 19, 2000, 1–65.
- Бояджиев, Куцаров и Пенчев 1998: Бояджиев, Т., И. Куцаров, Й. Пенчев. *Съвременен български език*. София: ИК „Петър Берон“, 1998.
- Брезински 1995: Брезински, Ст. *Кратък български синтаксис*. София: Университетско издателство “Св. Климент Охридски“, 1995.
- Бърнър и Уорд 1998: Birner, B., Ward, G. *Information Status and Noncanonical Word Order in English*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1998.
- Бърнър и Уорд 2009: Birner, B., Ward, G. Information structure and syntactic structure, – *Language and Linguistics Compass*, 4/3, 2009, 1167–1187.
- Валдуви 1990: Vallduví, E. *The information component*. Ph.D dissertation, Philadelphia: University of Pennsylvania, 1990.
- Венкова 2014: Венкова, Ц. Един електронен корпус на българската разговорна реч в ретроспекция и развитие. – В: *Езикът във времето и пространството*, Международно социолингвистично дружество, София, 2014, 430–440
- Виденов 1990: Виденов, М. *Съвременната българска градска езикова ситуация*. София: Университетско издателство “Св. Климент Охридски“, 1990.
- Газдар 1981: Gardar, G. Unbounded dependencies and coordinate structure. – *Linguistic Inquiry* 12, 1981/2, 155–184.
- Георгиева 1974: Георгиева, Е. *Словоред на простото изречение в българския книжовен език*. София: Издателство на БАН, 1974.
- Георгиева 1987: Георгиева, Е. *Словоред на усложненото просто изречение*. София: Издателство на БАН, 1987.
- Грозданова 2015: Grozdanova, L. *Introducing English Syntax*. Sofia: University Press “St. Kliment Ohridski“, 2015.
- ГСБКЕ 1983: *Граматика на съвременния български книжовен език, т. 3 Синтаксис*. Институт за български език, София: Издателство на БАН, 1994.
- Куърк и др. 1985: Quirk, R., S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman, 1985.
- Ницолова 2008: Ницолова, Р. *Българска граматика. Морфология*. София: Университетско издание „Св. Климент Охридски“, 2008.

- Осенова 2009: Осенова, П. *Именните фрази в българския език*. София: Издателство ЕТО, 2009.
- Осенова и Симов 2007: Осенова, Р., К. Симов, *Формална граматика на българския език. Институт за паралелна обработка на информацията*, София: Институт за паралелна обработка на информация, БАН, 2007.
- Пашов 2013: Пашов, П. *Българска граматика*. Издателска къща „Хермес”, 2013
- Полард и Саг 1994: Pollard, C., I. Sag. *Head-Driven Phrase Structure Grammar*. Stanford: CSLI, Chicago & London: University of Chicago Press, 1994
- Попов 1998: Попов, К. *Синтаксис на съвременния български език*. Велико Търново: Абагар, 1998.
- Пульм и Роджърс 2008: Pullum G. K., J. Rogers. Expressive power of the syntactic theory implicit in *The Cambridge Grammar of the English Language*. – *Paper presented at the annual meeting of the Linguistics Association of Great Britain, University of Essex, September 2008*. <http://ling.ed.ac.uk/~gpullum/EssexLAGB.pdf>, 2008, accessed in 2015.
- Рици 1997: Rizzi, L. The fine structure of the left periphery. – In: *Elements of Grammar* (Ed. by L. Haegeman) Dordrecht: Kluwer, 1997, 281–337.
- Саг и др. 2003: Sag, I., T. Wasow, E. Bender. *Syntactic Theory: A Formal Introduction*, Second Edition. Stanford: CSLI Publications, 2003.
- Стаменов 2000: Stamenov, C. *Papers in English and Contrastive Linguistics*. Plovdiv: Plovdiv University Press, 2000.
- Тишева 2013: Тишева, Й. *Прагматични аспекти на устната реч* (Littera et Lingua Series Dissertationes 3). София: Факултет по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски”, 2013.
- Халидей 1994: Halliday, M.A.K. *An Introduction to Functional Grammar*. 2nd edition. London: Edward Arnold, 1994.
- Халидей и Матийсен 2004: Halliday, M.A.K., C. Matthiessen. *Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold, 2004.
- Хъдълстън и Пульм 2002: Huddleston, R., G. K. Pullum *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: CUP, 2002
- Чомски 1971: Chomsky, N. Deep structure, surface structure and semantic interpretation. – In: *Semantics, an Interdisciplinary Reader in Linguistics, Philosophy and Psychology* (Ed by. D. Steinberg, L. Jakobovits) Cambridge: CUP, 1971, 183–216.

Статии по темата на дисертацията

1. Овчарова 2015: Ovcharova, B. Some issues on clitic doubling in Bulgarian clauses with preposed objects. – In: Proceeding of the Scientific Conference of the University in Russe 9-10 Oct. 2015 (in print)
2. Овчарова 2015: Ovcharova, B. Preposing of the direct object in English and Bulgarian. – In: Proceedings of the 12th Conference of Lecturers without Habilitation and Doctorate Students at the Faculty of Classical and Modern Philologies of Sofia University (in print)
3. Овчарова 2014: Ovcharova, B. Predicatives in English and Bulgarian. – In: Proceedings of the Scientific International Conference Challenges of the 21th century for Developing Communicative Language Competence for Specific Purposes, Varna 8-9th Dec 2014, 2014, 171-178.
4. Овчарова 2014: Ovcharova, B., The Topical Theme in Clauses with Copular Verbs in English and Bulgarian. – In: Journal of Management & Sustainable Development. (in print)
5. Овчарова 2014: Ovcharova, B., Realization of the Theme in Bulgarian Sentences. – In: Proceedings of the 11th Conference of Lecturers without Habilitation and Doctorate Students at the Faculty of Classical and Modern Philologies of Sofia University, 2014, 79-87.
6. Овчарова 2013: Ovcharova, B., Cases of Obligatory Preposing in English. – In: Proceedings of the 10th Conference of Lecturers without Habilitation and Doctorate Students at the Faculty of Classical and Modern Philologies of Sofia University. Sofia University Publishing House, 2013, 119-126.
7. Овчарова 2013: Ovcharova, B., Formal Properties of Inversion in English. – In: Journal of Management & Sustainable Development. Vol. 15 (39), 2013, 63-67.
8. Овчарова 2013: Ovcharova, B., Formal Properties of Preposing in English. – In: Perm Bulletin for the Proceedings of the Perm National Research Polytechnic University on Issues in Linguistics and Pedagogy, Vol 8(50), 2013, 167-172.

Приложение 1: Списък на структурните модели, подтипове и индекси, използвани в типологията на изреченията с предпоставяне

Моделите описват основни структурни характеристики на изреченията с предпоставяне:

Модел 1 (P1²³) - предпоставеният конституент се следва от прав словоред на подлога и сказуемото;

Модел 2 (P2) - предпоставеният конституент се следва от инверсия на подлога и сказуемото;

Модел 3 (P3) - предпоставеният конституент е в резултат на екстракция от подчинено изречение;

Модел 4 (P4) - предпоставеният конституент е в резултат на екстракция от фразата, реализираща синтактичната функция;

Модел 5 (P5) - няколко конституента са предпоставени.

Подтиповете добавят повече детайли на структурата, посочена от модела:

Подтип 1 (S1²⁴) - подлогът е изразен и словоредът е подлог-сказуемо;

Подтип 2 (S2) - подлогът е неексплицитно изразен в личните изречения;

Подтип 3 (S3) - изречението е безлично и безподложно;

Подтип 4 (S4) - в изречението се наблюдава инверсия на подлога и спомагателния глагол;

Подтип 5 (S5) - в изречението се наблюдава инверсия на подлога и сказуемото;

Подтип 6 (S6) - предпоставеният елемент, който е елемент на подчиненото изречение, е в началната позиция на главното изречение;

Подтип 7 (S7) - предпоставеният елемент, който е елемент на подчиненото изречение, е в началната позиция на подчиненото изречение;

Подтип 8 (S8) - предпоставеният елемент представлява постпозитивно фразово разширение;

²³ Запазено е английското съкращение „P“ (pattern = модел) поради индекса под всяка от дървовидните структури в дисертационния труд в глави три и четири.

²⁴ Запазено е английското съкращение „S“ (subtype = подтип) по същата причина като по-горе.

Подтип 9 (S9) - предпоставеният елемент представлява опората и препозитивните разширения, ако има такива, на фраза, в която има постпозитивно разширение;

Подтип 10 (S10)- предпоставеният елемент представлява препозитивно фразово разширение;

Подтип 11 (S11)- предпоставеният елемент представлява опората на фраза с разширение.

Индексите показват доуточняващи структурни характеристики на изреченията с предпоставяне или на предпоставения конституент:

Индекс „a“²⁵ - изречението съдържа клитика;

Индекс „b“ - предпоставената фраза е минимална;

Индекс „c“ - предпоставеният елемент представлява фразата (или е част от фразата), съдържаща само препозитивни разширения;

Индекс „d“ - предпоставеният елемент представлява фразата (или е част от фразата), съдържаща само постпозитивни разширения;

Индекс „e“ - предпоставеният елемент представлява фразата (или е част от фразата), съдържаща пре- и постпозитивни разширения;

Индекс „f“ - предпоставеният елемент е реализиран от подчинено изречение;

Индекс „g“ - предпоставянето се проявява в подчинено изречение;

В проучването е залегнал стремежът, от теоретична гледна точка, да се обогатят описанията на структурните и информационните характеристики на изреченията с предпоставяне в двата езика чрез контрастивен анализ на автентични примери с предпоставени комплемементи, като това описание да има практическо приложение за целите на обучението по чужд език (съответно английски или български) и по превод.

²⁵ Запазени са индексите на латиница по същата причина като за моделите и подтиповете.